

Отримано: 27 червня 2022 р.

Прорецензовано: 30 липня 2022 р.

Прийнято до друку: 15 серпня 2022 р.

e-mail: olena.pelekhata@pnu.edu.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-14(82)-8-12

Пелехата О. М. Стан і статус польської мови як мови національної меншини в класах з польською мовою навчання (Івано-Франківськ). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 14(82). С. 8–12.

УДК: 811.161.2=162.1'27-11:316.4(1-04)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5142-2137>

Пелехата Олена Миколаївна,

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри слов'янських мов,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

СТАН І СТАТУС ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК МОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ В КЛАСАХ З ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ (ІВАНО-ФРАНКІВСЬК)

Стаття є описом результатів проведеного в 2019 році соціолінгвістичного дослідження серед молоді польського та не-польського походження, яка навчається разом у класах для польської національної меншини в загальноосвітній середній школі № 3 (сьогодні ліцей №3) в місті Івано-Франківську (давньому Станіславові). Було проведено анкетування, усього 170 анкет щодо статусу польської мови серед молоді 12-17 років, яка навчається в класах з польською мовою викладання. Згідно статуту комунальної школи – в цих класах мають право навчатися також учні, які не мають польського походження. Для групи учнів польського походження – 42 учня (25% від загальної кількості проанкетованих) польська мова має статус мови успадкованої, мови предків, а також економічний статус, польська мова пов'язана з майбутнім навчанням та життям у Польщі. Для групи учнів непольського походження – 128 учнів (75% від загальної кількості проанкетованих) польська мова має економічний статус та статус польської мови як другої іноземної мови навчання; біля 40% цих учнів пов'язують своє майбутнє з еміграцією до Польщі.

Ключові слова: польська мова в Україні – статус польської мови – учні польського та непольського походження – метод анкетування – соціолінгвістичні дослідження.

Olena Pelekhata,

PhD Degree in philology, Associate Professor at the Department of Slavic Languages,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

STATE AND STATUS OF THE POLISH LANGUAGE AS A NATIONAL MINORITY LANGUAGE IN CLASSES WITH THE POLISH LANGUAGE OF EDUCATION (IVANO-FRANKIVSK)

The article describes the results of a sociolinguistic research conducted in 2019 among young people of Polish and non-Polish origin, who study together in classes for the Polish national minority in secondary school № 3 (today's Lyceum №3) in Ivano-Frankivsk (formerly Stanislaviv). It was conducted a survey, in total 170 questionnaires regarding the status of the Polish language among young people aged 12-17 studying in classes with the Polish language of study. According to the charter of the school, pupils who are not of Polish origin have a right to study in these classes. For the group of pupils of Polish origin – 42 persons (25% of the total number of respondents), the Polish language has the status of an inherited language, the language of ancestors, as well as economic status, the Polish language is related to future studies and life in Poland. For the group of pupils of non-Polish origin – 128 persons (75% of the total number of respondents), the Polish language has an economic status and the status as a second foreign language of education; about 40% of these pupils associate their future with emigration to Poland.

Keywords: the Polish language in Ukraine – the status of the Polish language – pupils of Polish and non-Polish origin – questionnaire method – sociolinguistic research.

Вступ. До 1939 року місто Станіславів (з 1962 року – Івано-Франківськ) належало до кордонів II Речі Посполитої. Згідно зі статистичними даними відомого етнографа Володимира Кубійовича, станом на 1 січня 1939 року, тобто перед Другою світовою війною, у Станіславові проживало 41,4% євреїв, 36,7% поляків та 18% українців (Kubijowycz, 1983). Місто розташоване на українсько-польському пограниччі. Невизначеною є ситуація щодо кількості мешканців, які населяють Івано-Франківськ сьогодні, адже процеси українізації в Івано-Франківську зросли після 1991 року, коли Україна отримала незалежність, а останній перепис населення в Україні відбувся ще у 2001 році (Łozuński, 2011).

Щодо демографічних показників, які вказували на кількість мешканців польського походження, є можливість говорити про більш точні цифри, адже існує програма польського уряду щодо видачі Карти поляка громадянам інших країн, у тому числі, України, тому число 1,9 тисячі поляків (Івано-Франківська область) станом на 2001 рік вважаємо заниженим.

В Івано-Франківську в ліцеї №3 для освітніх потреб польської національної меншини створені класи з польською мовою навчання. Слід зауважити також, що у багатьох школах Івано-Франківська, за вимогою батьків, вже понад 10 років тому було запроваджено вивчення польської мови як другої іноземної (замість німецької чи французької), і кількість таких шкіл з кожним роком зростає. Економічна привабливість польської мови є передумовою для зростаючої популярності серед мешканців міста Івано-Франківська вибору ліцею №3 для навчання своїх дітей. У класах з польською мовою навчання мають право навчатися діти різних національностей.

Мета, матеріал дослідження та методи. Метою статті є аналіз результатів соціолінгвістичних досліджень (анкетування), що проводилося у 2019 році в місті Івано-Франківську серед шкільної молоді 12-17 років, яка навчається у ліцеї № 3. Дослідження передбачали аналіз відмінностей щодо визначення статусу польської мови серед учнів польського походження та учнів, які не мають польського походження. Слід зазначити, що ці дві групи учнів вчать разом у класах з польською мовою навчання. Для досягнення мети дослідження було проведено анкетування серед усіх учнів (12-17 років) класів з польською мовою навчання, на наступному етапі вже було виокремлено чітко дві групи молоді: ті, хто задекларував своє польське походження та ті, хто зазначив відсутність польського походження. Усього було відібрано 170 заповнених анкет. З усіх 170 анкет було виокремлено 2 нерівні за чисельністю групи – 42 учня (25%) зазначили в анкеті своє польське

походження, 16 осіб є власниками Карти поляка, тобто тільки 9% учнів мали підтвержене документально польське походження. До другої групи належать 128 учнів (75%), які задекларували в анкетах відсутність у них польського походження.

Метод анкетування було вибрано для аналізу статусу польської мови серед учнів класів з польською мовою навчання завдяки тому, що анкетування має беззаперечні переваги з огляду на відсутність потреби в отриманні додаткової згоди від кожного з батьків дітей. Достатньо було отримати дозвіл від дирекції школи на проведення анкетування серед учнів.

Стан соціолінгвістичних досліджень. Багато наукових робіт присвячено дослідженням функціонування польської мови в Україні. Серед цих робіт є аналіз особливостей функціонування діалектів польської мови у Львові та Тернополі (Kurzowa, 2007, Rieger, 2002, 2019). Ситуація польської мови в Україні аналізується і в чисельних працях Stanisława Dubisza, зокрема, в “Sytuacja języka polskiego na Litwie, Ukrainie i Białorusi” (Dubisz, 2015) і в праці Natalii Szumlańskiej [Szumlańska 2013]. Наукові розвідки про територіальні і суспільні відмінності функціонування сучасної польської мови в Україні (Dzięgiel, 2017), сфери функціонування польської мови в Івано-Франківську, елементи мовної біографії поляків Івано-Франківська (Pelekhata, 2020, 2022) є свідченням неабиякої зацікавленості науковців проблемами функціонування польської мови в Україні. Окремо слід зазначити, що в 2020 році вийшла в світ монографія Павла Левчука про тримовність українсько-російсько-польську серед українців, які не мають польського походження. В монографії були проаналізовані дослідження, які проводилися як на території України, так і в Польщі в 2015-2017 роках (Levchuk 2020).

Аналізуючи статус польської мови також і серед молоді непольського походження, слід також навести слова професора Владислава Мьодунки, який дає характеристику сучасному стану досліджень над мовою молоді, як такі, що й надалі вважаються новими та інноваційними у глоттодідактиці (Miodunka, 2016). Подібна ситуація зумовлена не тільки дуже ускладненим доступом науковців до неповнолітніх учнів шкіл, але й частково небажанням деяких підлітків брати участь в анкетуванні, витрачаючи свій час на незрозумілі для них дослідження. Аналіз проблеми щодо невеликої кількості праць, присвячених дослідженням функціонування польської мови як іноземної серед учнів поза межами Польщі представлено в статті досвідченої мовознавиці Beaty Jędryki:

«Współczesna glottodydaktyka polonistyczna jeszcze w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku koncentrowała się przede wszystkim na dorosłych użytkownikach języka polskiego jako obcego. Nieliczni językoznawcy podejmowali się prowadzenia badań stricte lingwistycznych wśród młodzieży posługującej się polszczyzną poza granicami Polski, a analizy języka dzieci należały do rzadkości» (Jędryka 2022, 167).

Безумовно на зацікавлення науковців питаннями щодо функціонування польської мови серед молоді мало великий вплив запровадження у 2017 році сертифікаційного екзамену на знання польської мови як іноземної для осіб віком 14-17 років. Економічні чинники спочатку стали причиною еміграції дорослих громадян України до Польщі, одночасно виникла потреба вивчення польської мови та здачі сертифікаційного екзамену на знання польської мови як іноземної. Без сумніву, економічна привабливість польської мови спричинилася до пониження статусу німецької мови як другої іноземної мови навчання (після англійської).

Проблеми функціонування польської мови серед молоді, яка навчається в школах з польською мовою викладання, проаналізовані у працях Dzięgiel E. (2020), Korol Ł. (2019), Zielińskiej M. (2011), Geben K., Zielińskiej M. (2016). Дослідниці аналізують соціолінгвістичну ситуацію в українських школах з польською мовою викладання, які є у Львові, в Мостиському (Mościskach) Львівської області, в Стрелецькому (Strzelczyskach), в Лановичах (Łanowiczach) Львівської області, в Городку (Gródku) Львівської області. Слід зазначити, наприклад, що Ewa Dzięgiel досліджувала польсько-український білінгвізм серед молоді в унікальному українському селі Стрелецьку (Strzelczyska), що розташоване усього за 30 км від польського кордону, де проживає 499 поляків та тільки 5 українців.

У праці Лесі Король були проаналізовані результати досліджень щодо ставлення та поведінки молоді (236 учнів польських шкіл в Україні) до польської мови, описані сфери вживання польської мови, а також ставлення молодих людей до варіанту південного діалекту польської мови на креслах. «Młodzież ta jest bilingwalna i przywiązana do języka ojczystego. Młode pokolenie Polaków nie ma negatywnego stosunku do wariantu regionalnego polszczyzny południowokresowej, ale przekonane jest, że można go używać tylko w określonych sytuacjach komunikacyjnych (w kontaktach nieoficjalnych). Młodzi respondenci zdają sobie sprawę z odmienności tej polszczyzny. Ważne dla uczniów jest też utrzymanie tradycji narodowych i kościelnych». (Korol 2019, 128).

У 2018 році вийшла монографія Марії Зелінської, яка присвячена проблемам комунікації польської мови серед її носіїв на території західних областей України. Для зазначеної групи дітей та молоді властивим є те, що усі особи мають польське походження і є свідомі своїх польських коренів, ходять до суботніх чи недільних шкіл, де вивчають польську мову (Zielińska, 2018). Про необхідність дослідження лексичної компетенції дітей дошкільного віку, які проживають за межами Польщі, на прикладі порівняння ситуації в Америці та в Україні зазначає Beata Jędryka (Jędryka, 2022).

Будова анкети та інтерпретація результатів анкетування. При побудові анкети для учнів клас з польською мовою навчання в загальноосвітній школі №3 було взято до уваги декілька основних вимог, які б дозволили отримати відповідь на питання щодо статусу польської мови серед учнів польського та непольського походження, їх ставлення до польської мови, сфер функціонування польської мови серед вікової групи 12-17 років. Місцем проведення анкетування стала школа. Попередньо був отриманий дозвіл на проведення такого анкетування від дирекції школи та погодження від учителів польської мови, які на своїх уроках погодилися провести це анкетування. Слід зазначити, що в кожному класі з польською мовою навчання постійно перебуває від 2-х до 4 нових учнів, які перейшли з інших шкіл, де вони не вивчали польської мови. Хоча, безумовно, вирішальний вплив на побудову анкети в двох мовах спричинило виконання Закону про функціонування в українській системі освіти української мови як державної мови.

Згідно зі Статутом Ліцею №3 (на час проведення дослідження – загальноосвітня школа №3 з польською та російською мовою навчання) учні з інших ліцеїв, які раніше не вивчали польську мову, мають право скористатися з можливості розпочати навчання у таких класах не залежно від класу зарахування. Слід зауважити, що часто батьки, з огляду на економічну привабливість польської мови, або в силу інших причин, віддають дітей до таких класів, думаючи, що польська мова є дуже легка, тому дитина швидко наздожене ровесників.

Будова анкети для учнів 12-17 років не була легким завданням, адже в питаннях слід було розмістити багато інформації, а на сам процес анкетування відводилося, за згодою з дирекцією школи, тільки до 15 хвилин уроку з польської мови. Обмеження у часі для написання відповіді активізувало спонтанність при заповненні анкети учнями, відкритість та неможливість обдумування над «правильністю» чи «неправильністю» своїх відповідей, не було часу на обговорення питань з однокласниками. Анкетування проводив учитель польської мови, який працює в даному класі та знайомий учням, а тому не викликає в учня жодних застережень, тобто довірлива і знайома для підлітків обстановка при проведенні анкетування налаштували підлітків на відверту відповідь. Учитель перед тим, як роздати анкети, пояснював, щоб учні не відволікалися та швидко заповнювали, тому що немає багато часу на роздумування над відповідями, адже триває урок.

Офіційно-представницька частина анкети, яка передбачає зазначення таких чинників як вік, стать, професія, місце проведення анкетування вміщала тільки один параметр – вік учня, оскільки усі учні живуть в одному місті, ходять до однієї школи. Слід зауважити, що перед дослідженням ми не володіли статистичною інформацією щодо кількості учнів з польським походженням. Попередньо, звичайно, директорка школи передбачила, що таких учнів є дуже мало, адже триває процес міграції і багато дітей польського походження вже виїхали з батьками на постійне місце проживання до Польщі.

Питання Анкети мали на меті оптимізації часу на відповіді. Анкета містить як питання закриті, напівзакриті, так і відкриті. Усього в анкеті є 3 питання. (див. Додаток 1). Так, на запитання 1 «Чому ти вчиш польську мову?» учні могли вибрати декілька відповідей та мали можливість написати, за бажанням, свої міркування та зауваги, як доповнення до відповідей в анкеті. Слід зазначити, що на питання 2 «Моє ставлення до польської мови» учень мав можливість підкреслити тільки одну з перерахованих чотирьох відповідей. Питання 3 «Де і з ким ти розмовляєш польською мовою?» передбачало виокремлення більш ніж однієї відповіді. У свою чергу, зазначення першої відповіді «Розмовляю польською вдома» передбачало її подальше уточнення: потрібно було конкретизувати і підкреслити, з ким із родини польською мовою спілкується учень, а саме, – з мамою, татом, бабцею, дідусем. Безумовно, велику роль у поширенні статусної ролі польської мови в Івано-Франківську відіграє Центр польської культури та європейського діалогу, тому одна з відповідей на питання про можливість спілкування учня польською мовою містила інформацію про Центр. Добра практика проведення курсів з польської мови, сертифікаційного екзамєну з польської мови як іноземної, поширення волонтеріату Центром польської культури та європейського діалогу, проведення різноманітних заходів у місті, як, наприклад, День польського кіно, відзначення Дня Конституції Польщі 3 травня, Дня Незалежності Польщі, проведення міжнародних наукових конференцій про давній Станіславів та безліч інших цікавих подій приваблюють до діяльності Центру усе більше молодих людей не тільки міста, але й області.

Після проведення суцільного анкетування серед молоді 12-17 років, які навчаються в загальноосвітній середній школі № 3 в класах з польською мовою навчання, а навчання в цих класах передбачено Законом про захист прав національних меншин, було відібрано 170 анкет зі 178 розданих. 8 анкет (біля 5%) були відкинута, тому що виявилися не заповненими, або заповненими частково. При аналізі результатів проведеного анкетування було виокремлено дві групи анкет, тому для найменування цих груп були прийняті скорочення: група PP – на позначення групи осіб, які задекларували свої польське походження, у тому числі, наявність Карти поляка, та група NP – група осіб, які задекларували відсутність польського походження. Виявилось, що 42 учня (майже 25 %) з усіх 170 учнів, які пройшли анкетування зазначили в анкеті своє польське походження, у свою чергу, 16 учнів (9%) з 42 осіб є власниками Карти поляка, тобто мають задокументоване польське походження. Без сумніву, така кількість осіб різного шкільного віку з документальним підтвердженням польського походження була б недостатньою для відкриття у школі окремих класів для навчання осіб польської національної меншини. Тому цілком логічним є те, що право навчатися в таких класах мають усі бажаючі незалежно від свого походження.

Слід зазначити, що отримання неповнолітнім Карти поляка (Ustawa o Karcie Polaka, Art.15) для деяких дітей є досить проблематичним, адже потрібно, щоб хоча б один з батьків мав вже карту поляка. Але не кожен з батьків, знаючи про своє польське походження, може наважитися здати екзамєн на знання польської культури та історії у присутності консула через недостатнє знання самої польської мови. Ситуація є цікавою, тому що іноді такі батьки записують своїх дітей в класи з польською мовою навчання, а потім самі ж у цих дітей можуть вчитися польської мови для майбутньої здачі співбесіди на карту поляка, за умови, якщо їм бракує часу чи коштів на курси. Тому вважаємо, що 26 підлітків з усіх 42-х осіб з польським походженням, які не задекларували в анкеті наявність у них Карти поляка, отримують все ж таки документальне підтвердження своєї приналежності до польського народу пізніше.

Аналізуючи відповіді усіх 170 учнів (група PP і група NP) на перше питання анкети щодо причин вибору навчання у класах з польською мовою навчання, можна зазначити, що 95 учнів (56% від загальної кількості) вибирали ці класи, бо люблять вчити іноземні мови, а 94 учня (55% тобто більше половини) планують виїхати до Польщі на навчання, що є свідченням високого економічного статусу польської мови серед молоді. 52 учня (майже 30%) від загальної кількості проанкетованих наголошують на необхідності вивчення польської мови через географічну близькість до Польщі. Цікавим є спостереження, що тільки 61 учень (36 %) від загальної кількості проанкетованих (група PP і група NP) зазначає роль батьків у виборі навчання в класах з польською мовою, у свою чергу, це є беззаперечним доказом економічної привабливості польської мови серед мешканців Івано-Франківська, адже більше третини молоді обговорюють це питання в родині.

Вважаємо, що для інтерпретування результатів анкетування серед молоді (42 учня, група PP), яка вже навчається польської мови у школі, менше підходить термін *мова успадкована* (*język odziedziczony*) на позначення статусу польської мови, адже першим функціональним кодом спілкування для таких дітей є українська мова, мова країни, в якій вони народилися та живуть (Lipińska, Seretny 2012). Щодо терміну *мова предків* (*język przodków*), який пропонує професор Ewa Dzięgiel (Dzięgiel, 2017) для статусу польської мови серед поляків, які народилися та проживають за межами Польщі, вважаємо, що пропонуваний термін є ширшим за об'ємом та більш вдалим для використання у ситуації, коли польською мовою не спілкуються в родині учнів групи PP через незнання, тобто мова не успадковується молодими нащадками. Натомість польська мова для таких родин, передовсім, несе в собі сильне емоційне навантаження, бо це мова предків, діти про це чують змалку.

Зазначимо, що 12 учнів (29%) з групи PP підкреслили у своїх анкетах, що батьки впливали на вибір школи. Звичайно, батьки вдома наголошують на необхідності і перевагах навчання у класах для польської національної меншини, адже діти мають польське походження. Натомість 49 учнів (38%) з групи (NP) зазначили вплив батьків при виборі школи. Отже, ми

маємо різницю в 10%, що свідчить про економічну привабливість польської мови серед дорослих мешканців Івано-Франківська. Щодо ставлення до польської мови – 25 учням (біля 60%) з групи PP і 70 учням (55%) з групи (NP) подобається вивчати іноземні мови. Без сумніву, для учнів з групи PP польська мова часто сприймається як мова іноземна, друга після першої мови – української. Додатково 12 учнів (29%) групи PP і 52 учнів (41%) учнів групи NP зазначили, що польську мову треба вивчати з огляду на те, що Польща є сусідньою країною. Своє майбутнє пов'язують з польською мовою 40 учнів (95%) з групи PP і 54 учня (42%) з групи NP, які зазначили в анкеті, що прагнуть виїхати на навчання до Польщі. Такі високі показники щодо відповіді про майбутній переїзд до Польщі свідчать про виражений економічний статус польської мови для двох груп молоді. Отож, відповіді учнів на питання 1 дозволяють зробити висновки, що для групи PP польська мова має статус не тільки мови успадкованої, мови предків, але й як для групи NP має виражений економічний статус та є мовою з високим статусом мови навчання.

Питання 2 щодо ставлення до польської мови передбачало виокремлення учнями тільки однієї відповіді. Слід зазначити, що польська мова подобається 40 учням (95%) з групи PP і 88 учням (69%) з групи NP. При переведенні до спільного розрахунку для усіх 170 осіб виявилось, що 130 учням (76%) подобається вивчати польську мову. Цікавим є факт, що одна особа з групи NP написала додатково, що польська мова для неї є другою рідною мовою, але також 4 підлітки (3%) з групи NP написали, що не люблять вчити польську мову, бо вона є важка. 29 учнів (23%) з групи NP зазначили, що їм без різниці, яку іноземну мову вивчати. Жодних емоційних коментарів в анкетах групи PP не було, але 7 учнів (17%) групи PP підкреслили економічну привабливість польської мови, написавши, що польська мова буде їм потрібна у житті, бо польська мова є дорогою до кращого життя. Очевидно, що питання високого економічного статусу польської мови часто піднімаються батьками в родинах цих учнів. Загалом переважній більшості учнів групи PP та групи NP польська мова подобається, різко негативну реакцію щодо польської мови, як зазначалося вище, знаходимо в анкетах тільки 4 учнів (3%) групи NP.

Аналіз відповідей на питання 3 щодо можливості спілкування польською мовою за межами школи засвідчив, що 8 учнів (19%) групи PP мають обмежений реальний контакт з мовою предків, тобто ще немає у підлітків усвідомленого сприйняття потреби у спілкуванні польською мовою. Можна вважати, що ідентифікаційна функція мови предків належним чином не представлена у відповідях 8 учнів, які все ж таки задекларували своє польське походження. Також зазначимо, що 95 учнів (74%) групи NP підкреслили, що розмовляють польською мовою тільки на уроках в школі. Якщо проаналізувати разом відповіді двох груп учнів, то 103 підлітки (61%) говорять польською мовою виключно на уроках польської мови та літератури. Без сумніву, в Івано-Франківську, при бажанні, можна знайти можливість поспілкуватися польською мовою. Слід зазначити, що 29 учнів (69%) групи PP і 34 учня (27%) групи NP приходять регулярно до Центру польської культури та європейського діалогу. Про відвідування костелу заявило 16 учнів (38%) групи PP і 13 учнів (біля 11%) групи NP. Також можливість спілкування польською мовою з сусідами зазначена у відповідях тільки 5 учнів (біля 12%) групи PP. Цікавим є результат, що 28 учнів (67%) групи PP вдома розмовляють польською мовою, що свідчить про статус польської мови як мови успадкованої. Більше половини учнів цієї групи підкреслили, що розмовляють вдома з бабцею, на другому місці – розмови з мамою та татом. У свою чергу, 34 учня (27%) групи NP також розмовляє вдома польською мовою, що є свідченням економічного статусу польської мови для цих підлітків, адже вони є «безкоштовними репетиторами» з польської мови для своїх батьків. Отже, поза школою польською мовою спілкуються більш ніж 81 % учнів, які задекларували своє польське походження, та 26% учнів без польського походження. Найбільше учні використовують можливість спілкування польською мовою в Центрі польської культури та європейського діалогу, а також в родині та в костелі.

Висновки та перспективи дослідження. Для сучасної соціолінгвістики властива систематизація та одночасно зосередження на конкретній проблемі, що передбачає не тільки збір матеріалу дослідження, але й кількісний та якісний аналіз результатів такого дослідження. Зростання економічного статусу польської мови особливо в західних регіонах України визначається не тільки суспільно-економічними чинниками, але й зростанням пізнавальної, комунікаційної та ідентифікаційної ролі польської мови у сучасному полікультурному світі.

Молодь польського походження (група PP), яка навчається в класах з польською мовою навчання, мріє поїхати на навчання до Польщі (95% учнів), тобто пов'язує своє майбутнє з країною своїх предків. Польська мова для третини учнів групи PP має виражений статус мови успадкованої, для більшості інших учнів польська мова має виражений економічний статус та високий статус польської мови як другої іноземної мови навчання.

Молодь непольського походження (група NP), яка навчається в класах з польською мовою навчання, також прагне виїхати на навчання до Польщі (42% учнів), бачать своє майбутнє у країні еміграції. Польська мова для групи NP має виражений економічний статус та високий статус польської мови як другої іноземної мови навчання.

Порівняння двох груп учнів, а саме, – групи PP (учні з польським походженням) та групи NP (учні не польського походження) продемонструвало наявний престиж польської мови серед усіх мешканців Івано-Франківська, оскільки перед проведенням анкетування не існувало задалегідь відомих відповідей на питання щодо причин популярності навчання в класах з польською мовою викладання. Поширена серед мешканців Івано-Франківська (давнього Станіслава) думка про те, що більшість учнів, які навчаються у зазначених класах загальноосвітньої середньої школи №3 (сьогодні ліцей №3) мають польське походження та є власниками Карти поляка, не підтвердилася.

Значний вплив на підвищення економічної привабливості польської мови, її комунікаційної, пізнавальної та ідентифікаційної ролі в Івано-Франківську відіграє Центр польської культури та європейського діалогу, до якого регулярно приходять молодь двох груп. Також певний вплив на підвищення статусу польської мови як мови комунікації в релігійній сфері (для групи NP) та статусу мови предків (для групи PP) має римо-католицький костел. Статус польської мови як мови родинного спілкування, мови успадкованої є вираженим для групи PP, натомість польська мова в комунікації родин учнів з групи NP має виражений економічний статус.

У подальшій перспективі передбачаємо провести анкетування серед учнів вікової категорії 15-17 років у всіх школах міста Івано-Франківська, де вивчається польська мова, а також у всіх районних центрах Івано-Франківської області (Верховина, Калуш, Коломия, Косів, Надвірна). Також маємо намір повторити анкетування у ліцеї №3, щоб визначити, чи вплинув на статус польської мови серед учнів 12-17 років не тільки період пандемії COVID-19, коли кордони були зачинені для вільного пересування, але й російсько-українська війна, коли, навпаки, кордони Польщі широко відчинилися для прийому біженців.

Література:

1. Babbie E. 2009. *Podstawy badań społecznych*, tłum. W. Betkiewicz, Warszawa.
2. Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku. URL: <https://www.ckpide.eu/pl/o-nas/misja-cele-i-zadania>
3. Dubisz S. 2015. Sytuacja języka polskiego na Litwie, Ukrainie i Białorusi. In I. Bundza, J. Kowalewski, A. Krawczuk, O. Sływinski (Eds.), *Język polski i polonistyka w Europie Wschodniej: Przeszłość i współczesność: Praca zbiorowa z okazji dziesięciolecia Katedry Filologii Polskiej Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki*. INKOS.
4. Dubisz S. 2022. Ciągłość rozwoju języka polskiego. „*Poradnik Językowy*” t.1, Zeszyt specjalny, Warszawa. S. 15–33.
5. Dziegiel E. 2017. Odmiany terytorialne i społeczne współczesnego języka polskiego na Ukrainie, „*LingVaria*”, 2017, nr 2 (24). URL: <https://doi.org/10.12797/LV.12.2017.24.13>.
6. Dziegiel E. 2020. Dwujęzyczność polsko-ukraińska na Strzelczyskach na Ukrainie (na przykładzie młodzieży i najstarszego pokolenia), „*Socjolingwistyka*”, t. 34. S. 245–260. <http://dx.doi.org/10.17651/SOCJOLING.34.15>
7. Geben K., Zielińska M. 2016. Sytuacja socjolingwistyczna a kompetencja leksykalno-słowotwórcza młodzieży ze szkół polskich z Sołeczniak (Litwa) i Gródka (Ukraina), „*Prace Filologiczne*”, t. LXIX. S. 155–168.
8. Jędryka B. K. 2022. O potrzebie badania kompetencji leksykalnej dzieci w wieku wczesnoszkolnym w dydaktyce języka polskiego za granicą (na przykładzie Stanów Zjednoczonych i Ukrainy). „*Poradnik Językowy*” t.1, Zeszyt specjalny, Warszawa. S.167–195.
9. Korol Ł. 2019. Narodowo-kulturowa i językowa tożsamość uczniów polskich szkół na Ukrainie. Rozprawy Komisji Językowej. ŁTN, t. LXVII <https://doi.org/10.26485/RKJ/2019/67/9>.
10. Levchuk P. 2019. Ukrainian, Polish and Russian trilingualism among Ukrainians of non-Polish origin living in Poland. *Cognitive Studies | Études cognitives*, 2019 (19), Article 1988. <https://doi.org/10.11649/cs.1988>.
11. Levchuk P. 2020. Trójjęzyczność ukraińsko-rosyjsko-polska ukraińców niepolskiego pochodzenia. *Nowe w Glottodydaktyce. Studia lingwistyczne i pedagogiczne*, nr 5. Kraków.
12. Lipińska E., Seretny A. 2012. *Między językiem ojczystym a obcym. Nauczanie i uczenie się języka odziedziczonego na przykładzie szkolnictwa polonijnego w Chikago*. Kraków.
13. Miodunka W. 2016. *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny- perspektywy*, Kraków.
14. Pelekhata O. 2020. The current status of the Polish language in Ivano-Frankivsk (formerly Stanislaviv). *Cognitive Studies | Études cognitives*, 2020(20) <https://doi.org/10.11649/cs.2272>.
15. Pelekhata O. 2022. *Elementy biografii językowych przedstawicieli polskiej mniejszości narodowej na pograniczu: Iwano-Frankiwsk (dawny Stanisławów)*. „*Poradnik Językowy*” t.1, Zeszyt specjalny, Warszawa. S. 89–108.
16. Rieger J. 2002. *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku: Cz. 1. Stan i status polszczyzny: Gwary polskie w Lwowskim, na Tarnopolszczyźnie i na Podolu*. Semper.
17. Rieger J. 2019. *Język polski na Kresach*, Warszawa.
18. Szumlańska N. 2013. Sytuacja języka polskiego na Ukrainie, „*Poradnik Językowy*”, z. 8. S. 33–48.
19. Zielińska M. 2011. *Rola polszczyzny w życiu młodych użytkowników języka polskiego na Ukrainie Zachodniej* w: I. Kotuna, P. Nowak, red., *Język. Komunikacja. Informacja. Polityka językowa w Europie Środkowo-Wschodniej*, t. 6, Wydawnictwo Sorus, Poznań. S. 127–134.

References:

1. <https://school3.if.ua/robotna-shkolu/navchlna-robota/batkam/umovi-vstupu.html>
2. Zelins'ka M. 2018. Komunikatywna kompetentsiya molodykh nosiyiv pol'skoyi movy zakhidnykh oblastey Ukrayiny, Drohobych.
3. Kubyovych V. 1983. Etnichni hrupy pivdenno-zakhidnoyi Ukrayiny (Halychyny) na 1.1. 1939, Wiesbaden.
4. Lozyn'skyy R. 2011. Etnichnyy sklad naseleenny Ivano-Frankiv's'ka u druhiy polovyni XXst. (istoryko-geohrafichnyy analiz). Visnyk L'viv's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Franka, Seriya: Neohrafiya, 39y S. 231–236.

Додаток. Анкета.

Підкреслити свій вік – 12 років, 13 років, 14 років, 15 років, 16 років, 17 років

1. Dlaczego uczysz się języka polskiego? (Чому ти вчиш польську мову?)

- 1) Tak zdecydowali moi rodzice; (Так вирішили мої батьки)
- 2) Lubię uczyć się języków obcych; (Люблю вчити іноземні мови)
- 3) Polska jest sąsiadem Ukrainy, dlatego konieczna jest znajomość języka państwa sąsiedniego; (Польща є сусідом України. Тому є необхідність вивчення мови сусідньої держави)
- 4) Planuję wyjechać na studia do Polski; (Планую поїхати на навчання до Польщі)
- 5) Jestem polskiego pochodzenia (posiadam Kartę Polaka). (Я маю польське походження (Карту поляка))

2. Jakie jest Twoje nastawienie (stosunek) do języka polskiego? (Як ти ставишся до польської мови?)

- 1) Język polski podoba mi się. Jest podobny do ukraińskiego. (Napisz inne powody, jeśli podoba Ci się język polski). (Польська мова мені подобається. Вона подібна до української. Напиши інші причини, якщо тобі подобається польська мова)
- 2) Język polski nie podoba mi się. Jest skomplikowany i trudny do nauczenia. (Польська мова мені не подобається. Вона є складна і важка у вивченні)
- 3) Język polski jest mi obojętny. Uczę się go, bo jest w programie nauczania (Польська мова не викликає в мене емоцій. Я вчу її, бо вона є в програмі)
- 4) Napisz jakie jest Twoje nastawienie, stosunek do języka polskiego, jeśli nie wybrałeś (aś) żadnej z odpowiedzi (Напиши, як ти ставишся до польської мови, якщо ти не вибрав (ла) жодної з зазначених відповідей)

3. Gdzie lub z kim rozmawiasz po polsku? (Де і з ким ти розмовляєш польською мовою?)

- 1) Rozmawiam po polsku w domu (z mamą, tatą, babcią, dziadkiem). – Podkreśl z kim rozmawiasz po polsku (Rozmawiaю польською вдома – з мамою, татом, бабцею, дідусем. – Підкресли, з ким розмовляєш польською)
- 2) Rozmawiam po polsku z sąsiadami (Rozmawiaю польською з сусідами)
- 3) Rozmawiam po polsku w kościele (Rozmawiaю польською в костелі)
- 4) Rozmawiam po polsku w Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego (Rozmawiaю польською в Центрі польської культури та європейського діалогу)
- 5) Rozmawiam po polsku tylko na lekcjach języka polskiego i literatury polskiej (Rozmawiaю польською виключно на уроках польської мови та польської літератури)